

Rapport

Den norske befolknings drikkevaner

På vegne av Blå Kors

Ref.: 23-030481-01
Juni 2023

GAME CHANGERS

INNHold

3	Prosjektinformasjon
4	Hovedfunn
6	Tema: Drikkevaner

9	Tema: Holdninger og forventninger til å drikke alkohol
26	Beskrivelse av utvalget
29	Feilmargintabell

Prosjektinformasjon

Formål

Formålet med undersøkelsen er å måle befolkningens drikkevaner og hvorfor de drikker som de gjør. Undersøkelsen er en repetisjon og ble første gang gjennomført i 2016. Undersøkelsen er også gjennomført i 2018 og 2021. Ett av formålene med undersøkelsen blir derfor også å få et mål på hvordan dette utvikler seg over tid. Vi gjengir resultatene fra alle disse måletidspunkter i denne rapporten.

Målgruppe og utvalg

Målgruppen for undersøkelsen er den norske befolkningen (18 år og eldre). Vi har intervjuet et representativ utvalg på 1269 personer. Dataene er vektet på kjønn, alder innenfor 5 landsdeler i henhold til offisiell statistikk om sammensetningen av befolkningen.

Utvalgsundersøkelser er alltid beheftet med usikkerhet. Feilmarginen varierer med antall intervjuer og svarfordelingen på det enkelte spørsmål. Resultatene tolkes med bakgrunn i kji-kvadrattesting med 95 % signifikansnivå. Signifikante forskjeller mellom undergrupper og gjennomsnittet (totalen) er med 95 % sannsynlighet utenfor feilmarginene og skyldes ikke tilfeldigheter.

Felt og metode

Undersøkelsen er gjennomført i Ipsos' web-panel. Vi sender ut e-poster til deltakerne med en forklaring av undersøkelsen og med en link til spørsmålene. Det ble purret et par ganger overfor de som på purretidspunktet ikke hadde svart.

Dette er slik også tidligere undersøkelser gjengitt i denne rapporten, ble gjennomført.

Feltperioden var 9. - 19. mai 2023

Om rapporten

I det følgende gjengir vi hovedfunnene med grafikk og kommentarer. Der det er viktige forskjeller for undergrupper av spurte, vil det fremgå her.

Det vedlagte tabellverket viser svarene totalt blant alle spurte og innen undergrupper etter alder, kjønn, bosted/ landsdel, høyeste allmennutdanning og drikkevaner.

Den geografiske inndelingen er slik: 1) Østlandet 2) Vestlandet som også omfatter Agder. 3) Midt-Norge som også omfatter Møre og Romsdal, og Nord-Norge.

Hovedfunn

Drikkevaner

Det er bare små endringer fra 2021

- Det er mest vanlig å drikke alkohol på fest, i helgen og på ferie. Vi måler en nedgang i andelen som har svart at de drikker i helgen (ned 5 prosentpoeng). Andre nedganger vi måler, er ikke signifikante.
- I 2021 så vi en nedgang i andelen som drakk alkohol på fest og på ferie, samt i jobb- eller studiesammenheng. Dette kan skyldes koronapandemien som førte med seg begrensninger på sosial kontakt. I år går denne andelen for jobb- og studiesammenheng opp med 2 prosentpoeng, som ikke er en signifikant endring. For de to øvrige sammenhengene vi målte nedgang for i 2021, er vi fortsatt på nøyaktig samme nivå som i 2021. Det ser altså ikke ut for at vi har gått tilbake til nivået for 2018 pr. i dag på disse områdene.
- Det er vanligere for menn å drikke i alle sammenhenger vi registrerer for her, sett i forhold til kvinner.
- Aldersgruppen 30-39 år drikker oftere enn snittet i festsammenheng og jobb-/studiesammenheng (hhv. 7 og 8 prosentpoeng høyere andel enn snittet).

De som ikke drikker alkohol

- 13% drikker ikke alkohol. Dette er uendret siden 2021.
- En større andel av de i alderen 18-29 år oppgir at de ikke drikker alkohol - 17 % mot gjennomsnittet på 13 %.
- Kvinner er på samme nivå i andelen som ikke drikker (17%), mot mennene nede på 10% som ikke drikker.
- Hovedårsakene til at noen ikke drikker, er at det ikke smaker godt, og det at det ikke er sunt. Disse svarene hadde høy oppslutning også ved tidligere målinger.

Hovedfunn forts.

Forventninger til å drikke alkohol

81% av befolkning 18 år + opplever drikkepress

- Hele 70% oppgir at slike forventninger oppleves når de er på fest. Forventingene er også høye i forbindelse med ferier og i helger. Det er rundt 1 av 3 av de spurte som oppgir disse to sammenhengene.
- For de yngste er det hele 80% som opplever forventninger til å drikke i forbindelse med fest. De svarer også noe oftere «i helgene» enn snittet (34% mot 29% blant alle).
- I situasjoner der det er forventninger til å drikke alkohol, er det nå 35% som velger alltid eller ofte ikke å drikke. Spørsmålet er stilt til de som hender drikker alkohol. Det er altså hver 3. av disse som tar styringen på tvers av forventningene. Andelen har økt litt siden 2018.
- 42% av de som hender drikker alkohol og som velger å ikke drikke, har *ofte eller noen ganger* blitt spurt om hvorfor de ikke drikker alkohol. Blant de unge er det mange som opplever dette *ofte / noen ganger* (hhv. 52% og 60% i aldersgruppene 18-29 år og 30-39 år).
- Det er nå 19% mot bare 9% i 2016 som har drukket alkohol for å slippe å forklare seg om hvorfor de ikke drikker. Det er særlig de under 40 år som gjør dette. Og det skjer særlig i festsammenheng innen alle undergrupper.

Årsaker til ikke å drikke

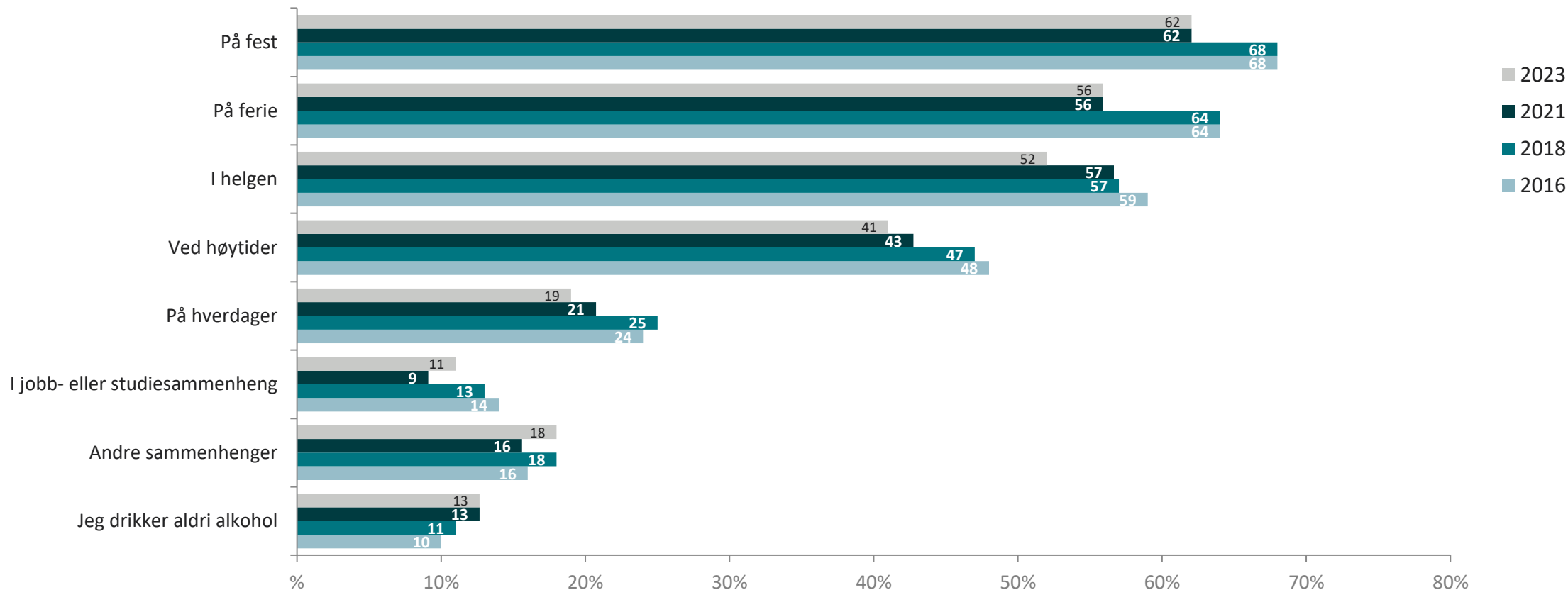
- At det å drikke alkohol ikke er sunt, og at det drikkes generelt for mye, er de hyppigste årsaker til at enkelte velger å avstå fra å drikke alkohol, selv om de ikke er avholds.
- Praktiske årsaker som at man kjører bil, har ansvar for barn etc. er også nevnt. Mange oppgir ellers at de ikke alltid har lyst på alkohol, selv om de er i situasjoner der det forventes at de skal drikke.

DRIKKEVANER

Nær 2 av 3 drikker alkohol på fest

Q5 Ved hvilke anledninger drikker du alkohol?

Det er mest vanlig å drikke alkohol på fest, i helgen og på ferie. Vi måler en nedgang i andelen som har svart at de drikker i helgen (ned 5 prosentpoeng). Andre nedganger vi måler fra 2021 til i dag, er ikke signifikante. I 2021 målte vi en betydelig nedgang i andelen som svarte «i jobb- eller studiesammenheng». Dette kan skyldes koronapandemien som førte med seg begrensninger på sosial kontakt. I år ligger denne andelen på 11% (2 prosentpoeng opp, ikke signifikant endring). Avstanden til 2018-nivå er dermed ubetydelig (nå 11% mot 13% i 2018).

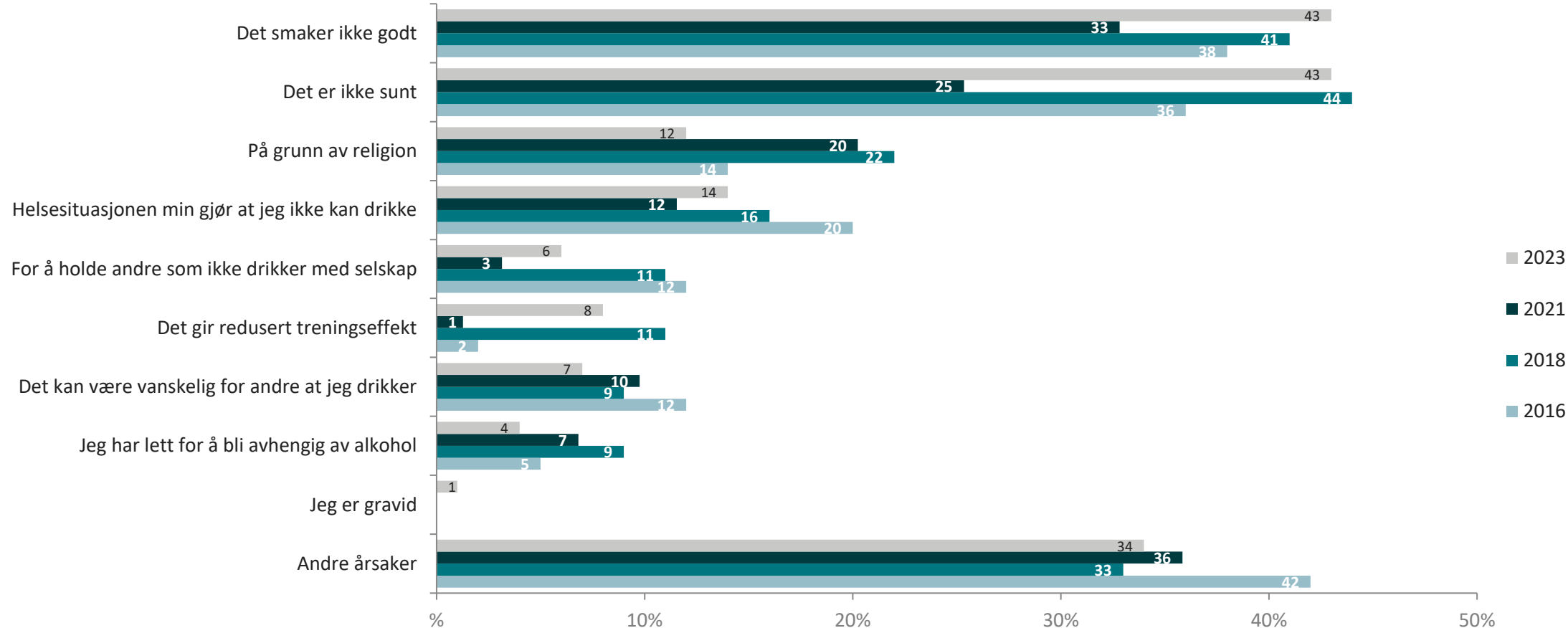
En større andel av de i alderen 18-29 år svarer at de ikke drikker alkohol (17 % mot 13 % blant alle). Kvinner ligger like høyt i andelen som ikke drikker (17%).

7 Aldersgruppen 30-39 år drikker oftere enn snittet i festsammenheng og jobb-/studiesammenheng (hhv. 7 og 8 prosentpoeng høyere andel enn snittet). Vi ser ellers at for menn er det vanligere å drikke i alle sammenhenger vi registrerer for her, sett i forhold til kvinner.

Smak og sunnhet er hyppige årsaker til ikke å drikke

Q6 Hvorfor drikker du ikke alkohol?

Filter= Drikker ikke alkohol, n=168 (13%)

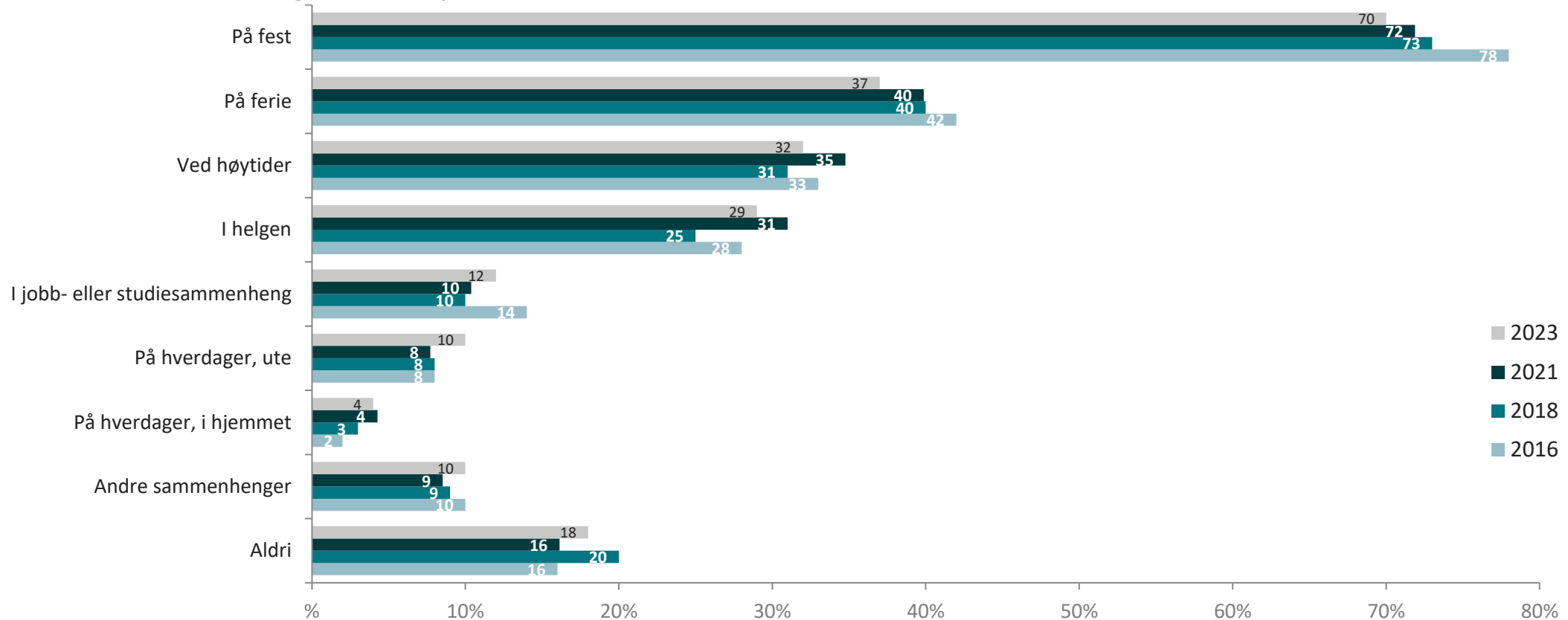
Vi så foran at det er 13% av den voksne befolkning som ikke drikker alkohol. Det er samme andel som vi målte i 2021. Dette oppfølgingsspørsmålet stilles kun til de som ikke drikker. Siden disse utgjør bare 168 personer i vår base, får vi store feilmarginer. Det er nok årsaken til de store svingningene fra måling til måling. Årsakene til at noen ikke drikker, er særlig at de ikke liker smaken av alkoholholdige drikkevarer og at det ikke er sunt (begge 43%). Disse svarene har også hatt høyest oppslutning i tidligere målinger.

HOLDNINGER OG FORVENTNINGER TIL Å DRIKKE ALKOHOL

70% opplever forventninger til å drikke alkohol på fest

Q7 I hvilke sammenhenger er det forventet at man drikker alkohol?

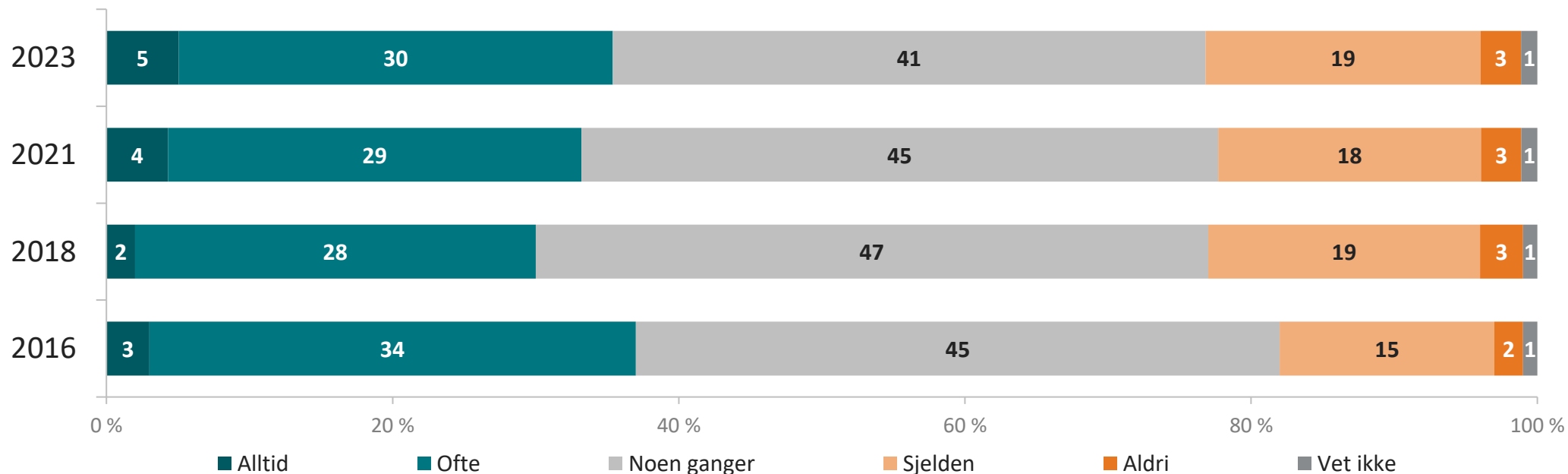
Andelen som kjenner på slike forventninger i en eller annen sammenheng, utgjør 81%. Det er mest vanlig at det forventes å drikke alkohol på fest (70%). Her har vi hatt en nedgang siden første måling i 2016 (ned 8 prosentpoeng). Vi måler også nedgang i andre sammenhenger (på ferie og ved høytider – begge ned 3 prosentpoeng siste året). I andre sammenhenger måler vi bare små/ ikke-signifikante endringer.

For de yngste er det hele 91% som opplever drikkepress i en eller annen situasjon. Hele 80% av de under 30 år opplever forventninger til å drikke i forbindelse med fest. De svarer også noe oftere «i helgene» enn snittet (34% mot 29%). Kvinner opplever slike forventninger på ferier og i høytider noe oftere enn menn. (hhv. 73% mot 67% blant menn og 35% mot 28% blant menn)

I situasjoner der det er forventninger til å drikke alkohol, er det nå 35% som velger alltid eller ofte ikke å drikke.

Q8 Hvor ofte velger du ikke å drikke i slike sammenhenger?

Filter= Drikker alkohol, n=1097 (87%)

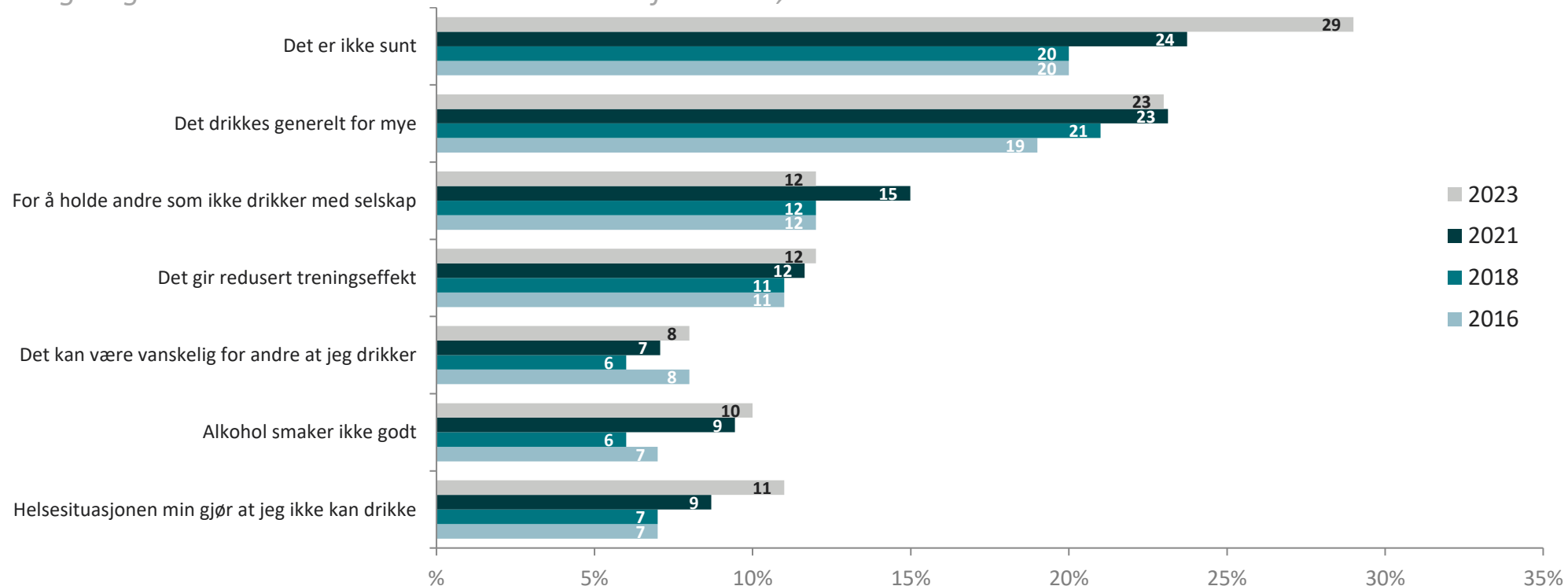

Her er det bare små justeringer fra 2021. Andelen som svarer «alltid» eller «ofte» har økt noe siden 2018, men økningen mellom 2021 og 2023 er ikke signifikant. Økningen for de to svarkategoriene samlet fra 2018 til i dag (på 5 prosentpoeng), er signifikant. Dette varierer ikke så mye mellom undergrupper av spurte.

Opplevelse av at det ikke er sunt, er hyppigste årsak til ikke å drikke i bestemte sammenhenger

Q9 Hvorfor velger du å ikke drikke alkohol i slike sammenhenger?

Filter= Drikker alkohol og velger å ikke drikke alkohol selv om det er forventet, n=1061

En opplevelse av at det å drikke alkohol ikke er sunt, og at det drikkes generelt for mye, er også i år hyppigste årsaker til at enkelte velger å avstå fra å drikke alkohol selv om de ikke er avholds. Større andeler unge (18-29 år) velger å ikke drikke alkohol fordi det ikke er sunt (44% mot 29% i snitt), og fordi det generelt drikkes for mye (30% mot 23% i snitt). Samme undergruppe har også betydelig høyere andel enn snittet for svaret «det gir redusert treningseffekt» (23 % mot 12% i snitt).

* Enkelte alternativ som ikke er stilt i 2018, 2021 og 2023 er holdt utenfor av plassmangel.

Bilkjøring, andre former for ansvar og selvbestemmelse blant viktige årsaker til ikke å drikke alkohol

Q9 Hvorfor velger du å ikke drikke alkohol selv om det er forventet? Åpne «annet»-svar (n=224)

Filter= Drikker alkohol og velger å ikke drikke alkohol selv om det er forventet

2016

2018

Planer neste dag
 Drikker bare hvis jeg har lyst
 Avhengig av å kjøre bil
 Føler ikke alltid for det Bilkjøring
 Ikke nødvendig Angst for å bli dårlig
 Har småbarn hjemme
 Kan ha det gøy uten å drikke alkohol
 Er sjåfør

2021

Jeg skal være sjåfør
 Kjører bil
 Jeg drikker kun når jeg har lyst
 Har planer dagen etter
 Kan ha det moro uten å drikke
 Situasjonsbestemt
 Har bare ikke alltid lyst på
 Liker ikke rusen

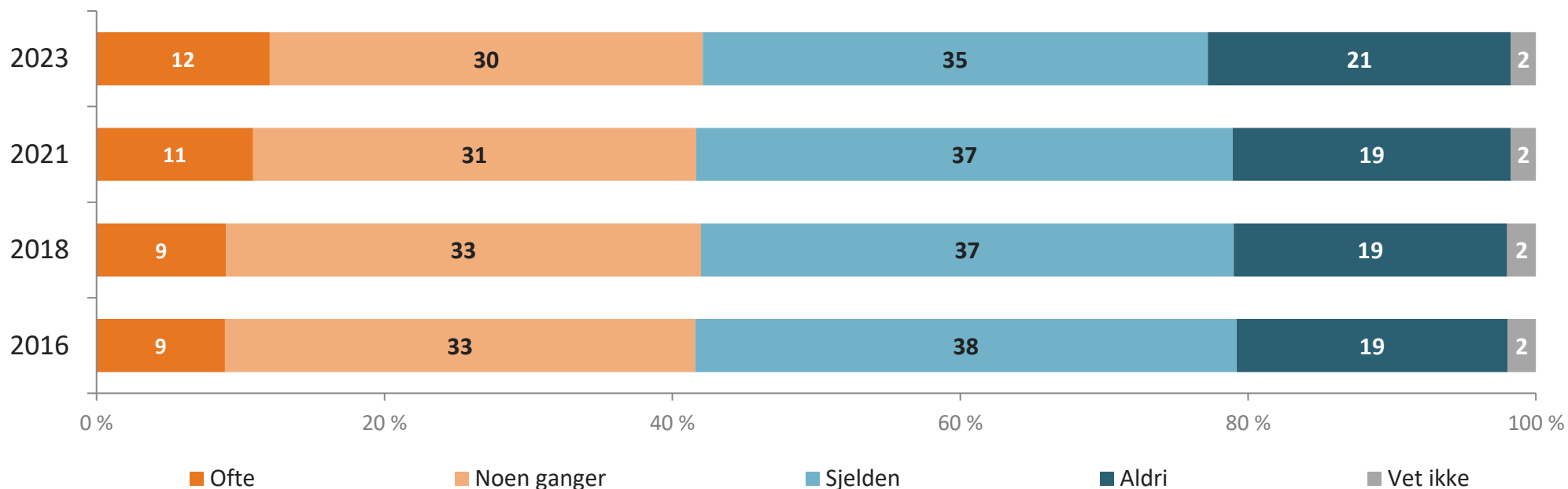
2023

Skal kjøre bil
 Det frister ikke
 Alkohol har ikke stor plass i livet mitt
 Føler ikke for det der og da
 Har ansvar for barn
 Har andre oppgaver senere på kvelden
 For ikke å bli dårlig dagen etter
 Har ikke alltid lyst på alkohol
 Nok kalorier i mat og kake

42% har blitt spurt om hvorfor de ikke drikker alkohol enten ofte eller noen ganger

Q10 Har det hendt at folk spør om hvorfor du velger ikke å drikke alkohol?

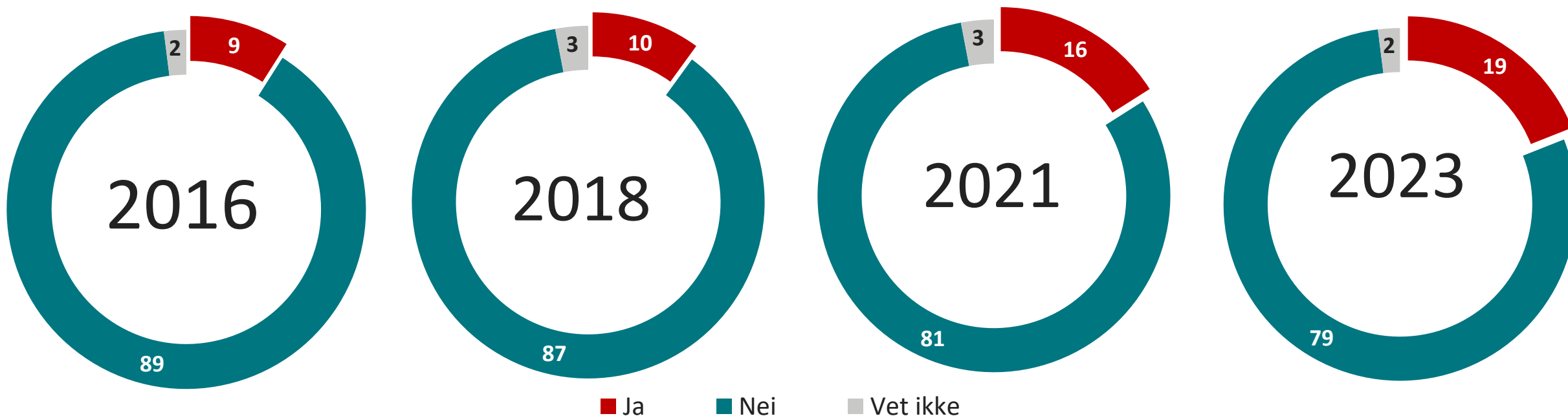
Filter= Drikker alkohol og velger å ikke drikke alkohol selv om det er forventet, n=1051 (84%)

Spørsmålet er stilt til de som hender drikker alkohol, men som velger å ikke drikke i situasjoner der det blir forventet. Utviklingen er stabil siden 2016 – ofte + noen ganger utgjør 42% ved alle målepunkter. Andelen som svarer *ofte / noen ganger* er større blant de unge (18-29 år og 30-39 år) med 51% og 60%. Tilsvarende andel ligger lavere i de to eldste aldersgruppene. Mens andelen er på 42% blant de i alderen 40-59 år, er den på bare 27% blant de eldste. (60 år +). Det er altså de i 30-årene som oftest er utsett for dette spørsmålet.

1 av 5 har drukket alkohol for å slippe å forklare, og andelen er økende

Q11 Har du noen gang drukket alkohol for å slippe å forklare at du ikke har lyst på?

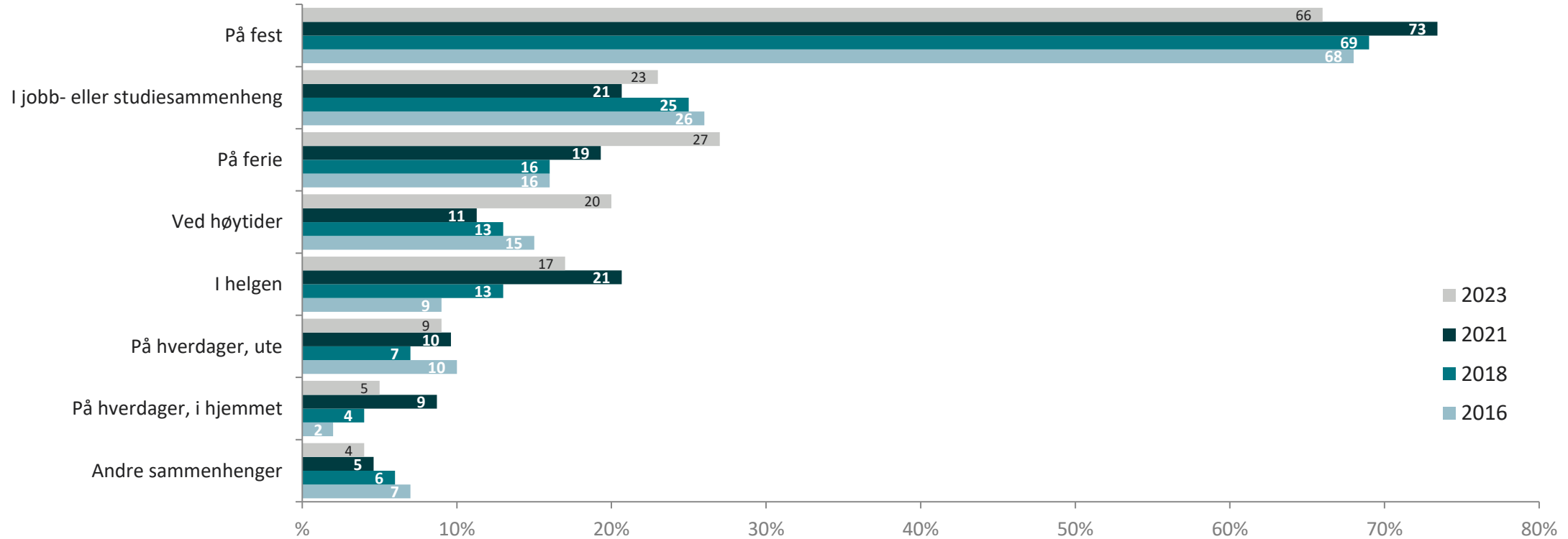

Omtrent 1 av 5 har drukket alkohol for å slippe å forklare at de ikke har lyst på alkoholholdige drikkevarer. Dette er en liten økning fra 2021, men en større økning om vi ser tilbake til første måling i 2016 (10 prosentpoeng høyere andel). Det er særlig de unge (18-29 år) som svarer «ja» på dette spørsmålet med 34%. Også aldersgruppen 30-39 år ligger langt over gjennomsnittet på dette (32% svarer ja) og så synker det mye med økt alder (15% for de som er 40-59 år og 7% blant de som er 60 år +).

Som vi har sett i tidligere undersøkelser, er det vanligst å drikke på fest, for å slippe å forklare seg

Q12 I hvilken sammenheng har det skjedd?

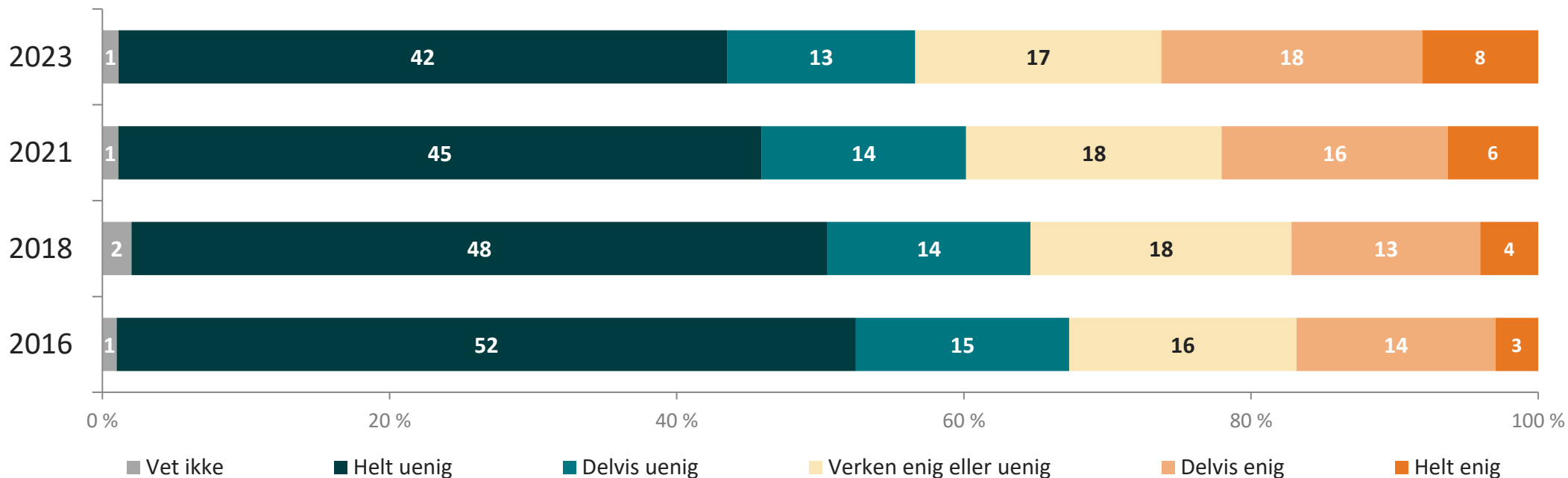
Filter= Drukket alkohol for å slippe å forklare at man ikke har lyst på, n=257

Det er stadig på fest at flest drikker alkohol for å slippe å forklare at man ikke har lyst på alkoholholdige drikker. På grunn av små baser, er det få signifikante forskjeller i undergrupper i dette spørsmålet. Men det er flere kvinner (75%) enn menn (58%) som oppgir at de har drukket på fest for å slippe å forklare seg. Vi ser også at det er flere menn (22%) enn kvinner (12%) som oppgir at de har drukket alkohol i helgen for å slippe å forklare at de ikke har lyst på slike drikkevarer.

1 av 4 er enig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol og andelen har vært økende siden første måling

Q13 Hvor enig eller uenig er du i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol?

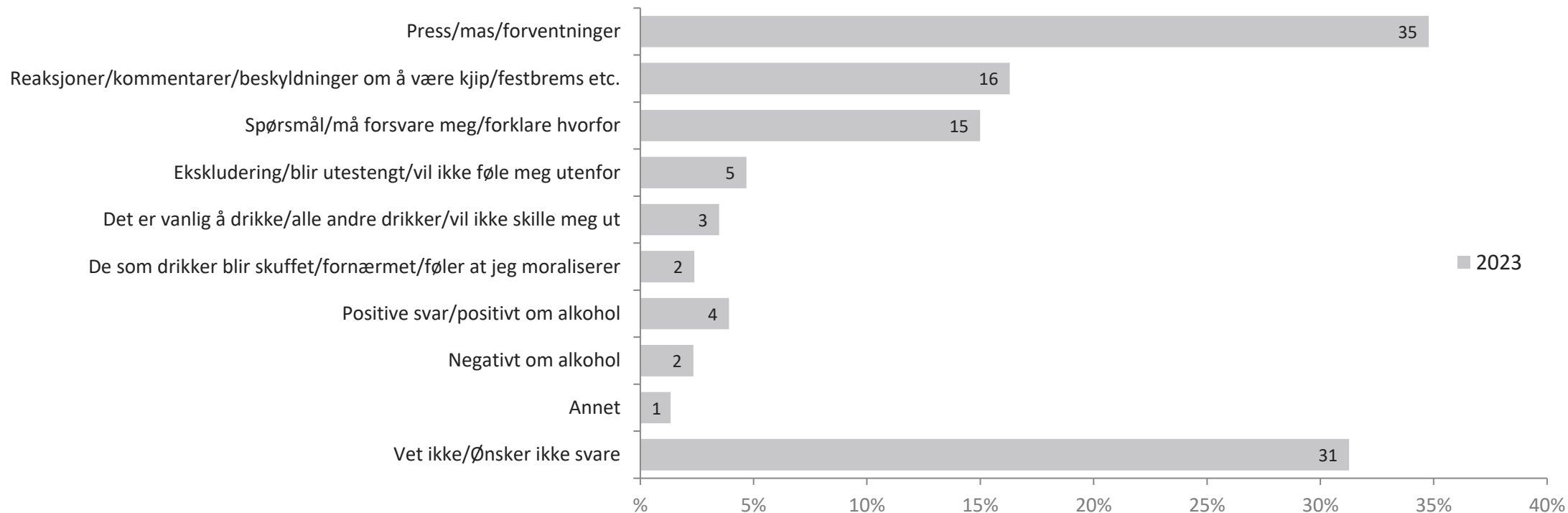

55 % er uenig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol, en andel som virker å være synkende fra 2016. Ser vi nærmere på andelen som er enig i at det er ubehagelig, er de unge overrepresentert med denne holdningen. Enig-andelen (helt + delvis) er på 48% i aldersgruppen 18-29 år og 39% i aldersgruppen 30-39 år, mot 23% (40-59 år) og 9% (60 år +) i de to eldste aldersgruppene.

Mange opplever presset eller maset om hvorfor man ikke drikker, som det ubehagelige ved å takke nei til alkohol

Q14 Du har svart at du er enig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol. Kan du si noe om hvorfor?

Filter= Enig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol (N=338 / 26%) (Åpne svar)

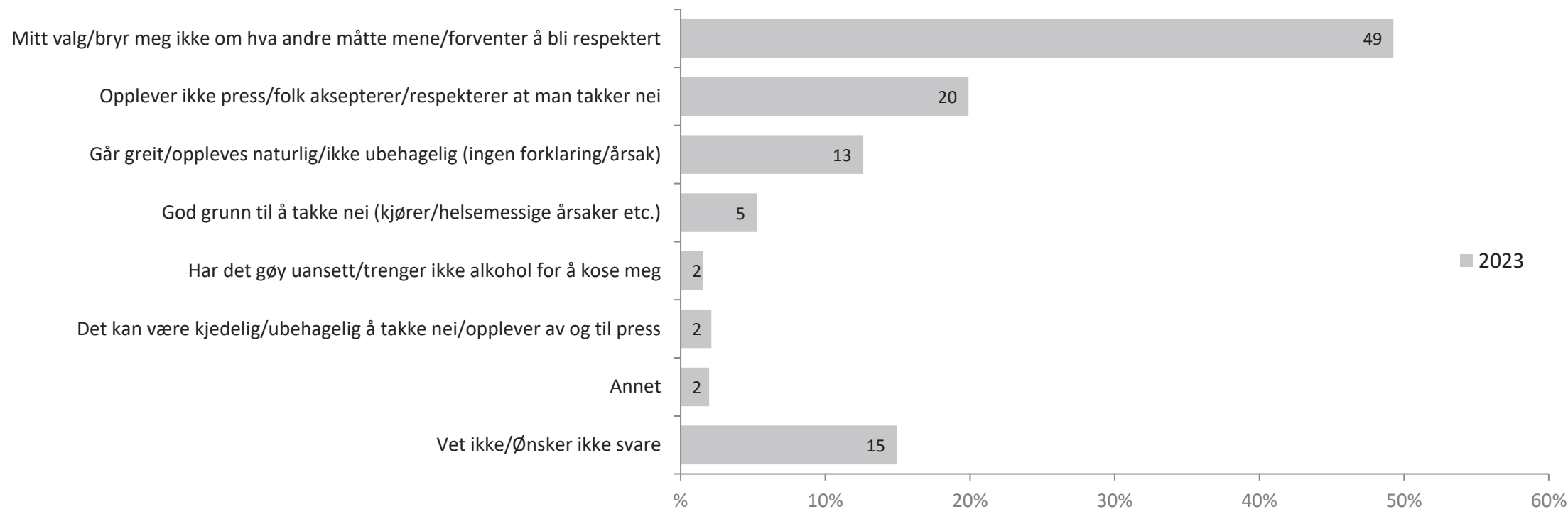

Spørsmålet er stilt åpent og er blitt kodet etter datainnsamlingen. I de åpne svarene fortelles det om ubehag rundt forventninger om å drikke i ulike sosiale situasjoner, da særlig «maset» med å skulle forklare hvorfor man ikke drikker. Mange nevner også det å bli beskyldt for å være kjip eller festbrems. Og atter andre reagerer på at de i det hele tatt må forklare seg overfor de som drikker. Enkelte fremhever følelsen av å oppleve seg selv som en sosial avviker som står utenfor fellesskapet eller gruppen man tilhører.

... samtidig mener mange at det er sosialt akseptabelt ikke å drikke

Q15 Du har svart at du er uenig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol. Kan du si noe om hvorfor?

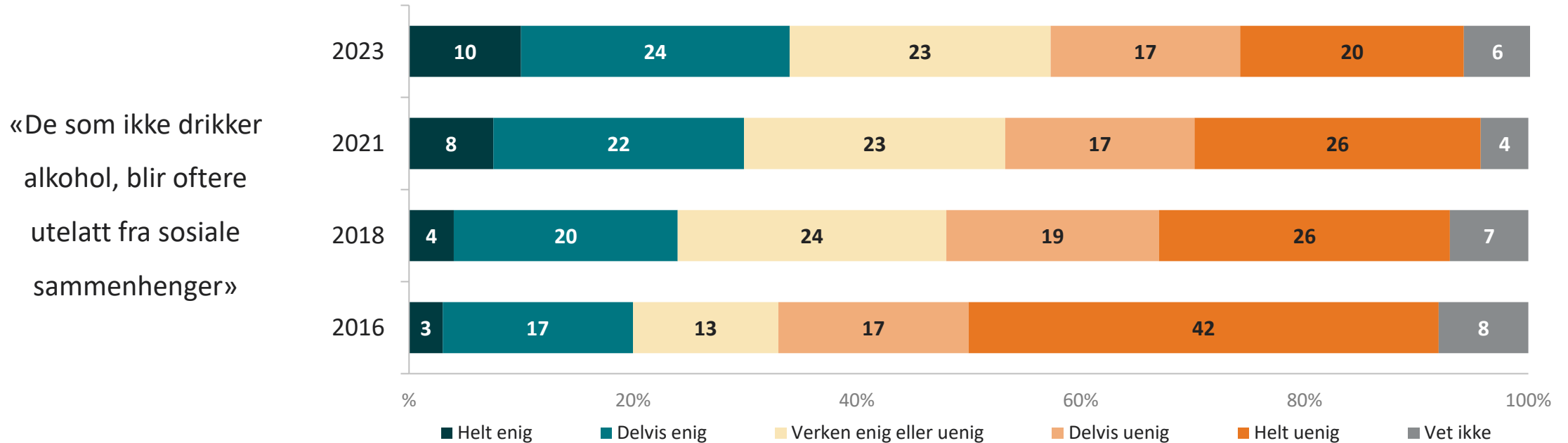
Filter= Uenig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol (N= 695 /55%) (Åpne svar)

Også dette spørsmålet er stilt åpent og kodet i ettertid. De som er uenig i at det er ubehagelig å takke nei til alkohol, vektlegger betydningen av autonomi, der personlige valg fremsettes som uavhengig av normer og forventninger. Dette svaret er noe mindre vanlig blant de under 30 år enn blant de som er over denne alderen. Videre fremhever flere at de ikke opplever drikkepress i sin sosiale omgangskrets og at folk flest respekterer valget om ikke å drikke.

Det er nå 1 av 3 som opplever forekomst av sosial ekskludering av de som ikke drikker

Q16.1 Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene?

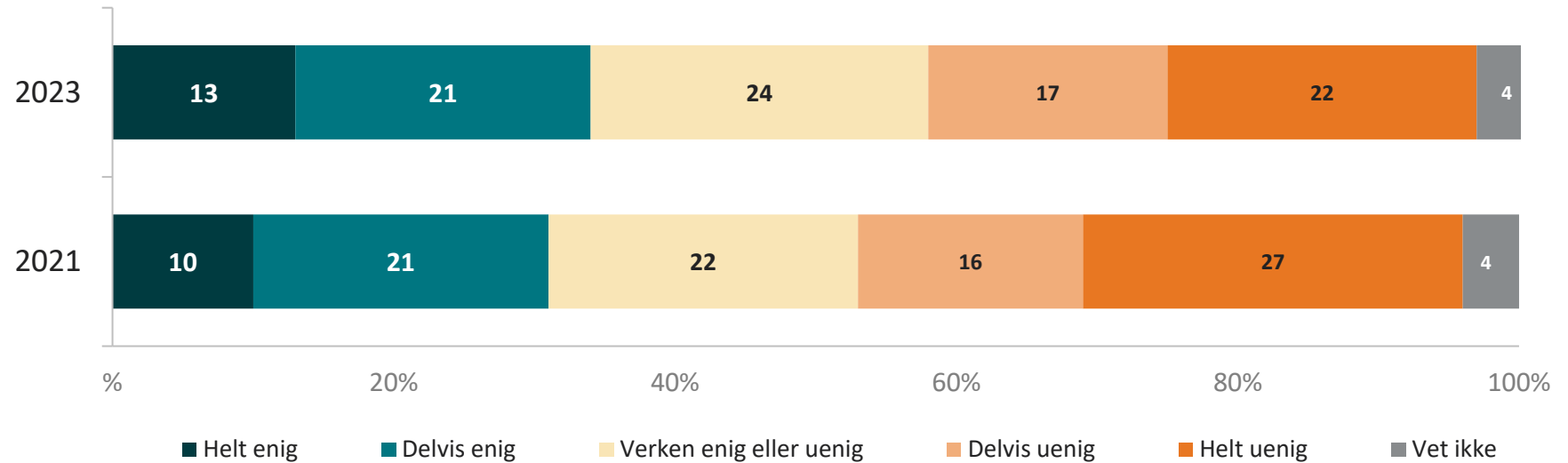

Andelen som er enig i at de som ikke drikker alkohol, oftere blir utelatt fra sosiale sammenhenger, øker jevnt over tid (med 14 prosentpoeng siden 2016). Som vi har sett ved tidligere målinger, er det særlig unge som har høye andeler som er enige – i årets måling har vi 55% både innen aldersgruppen 18-29 år og innen aldersgruppen 30-39 år som er enige (mot 34% blant alle).

1 av 3 er enig i at det er mer sosialt akseptert å være synlig beruset, enn å ikke drikke alkohol på fest

Q16.2 Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene?

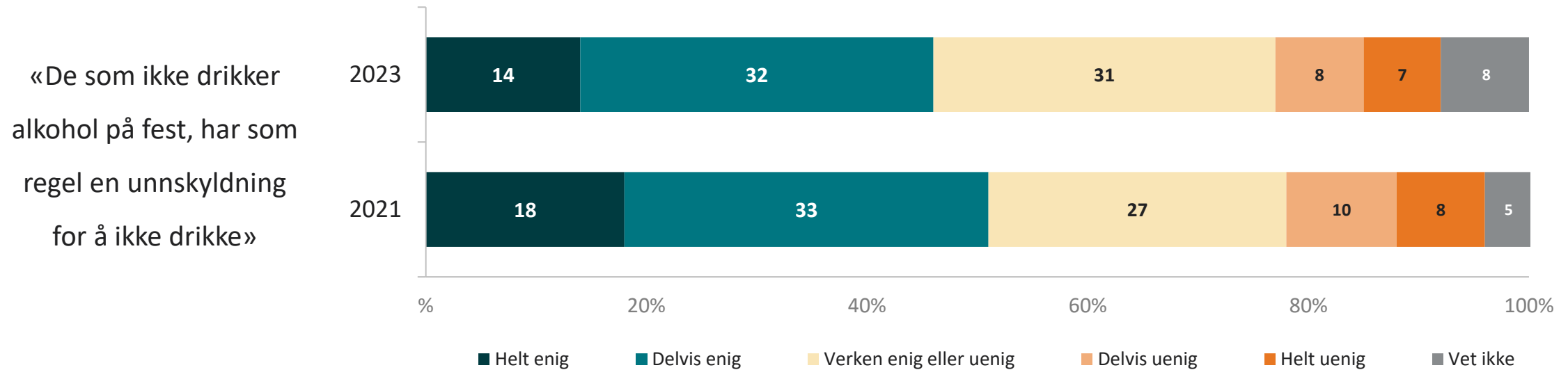
«Det er mer sosialt akseptert å være synlig beruset, enn å takke nei til alkohol på fest/ i festlig anledning»

Andelen som er enig i dette har gått opp med 3 prosentpoeng siden 2021 og er en signifikant endring. Holdningen til at synlig beruselse er mer akseptabelt enn avholdenhet, kan altså være økende, men vi bør være forsiktige med å dra tolkningen for langt. Denne holdningen er betydelig mer vanlig blant de unge (57% og 52% hhv. blant de i alderen 18-29 år og 30-39 år). Holdningen er også tydelig blant de som ikke drikker alkohol (42%).

Nesten halvparten mener at de som ikke drikker alkohol på fest, som regel har en unnskyldning

Q16.3 Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene?

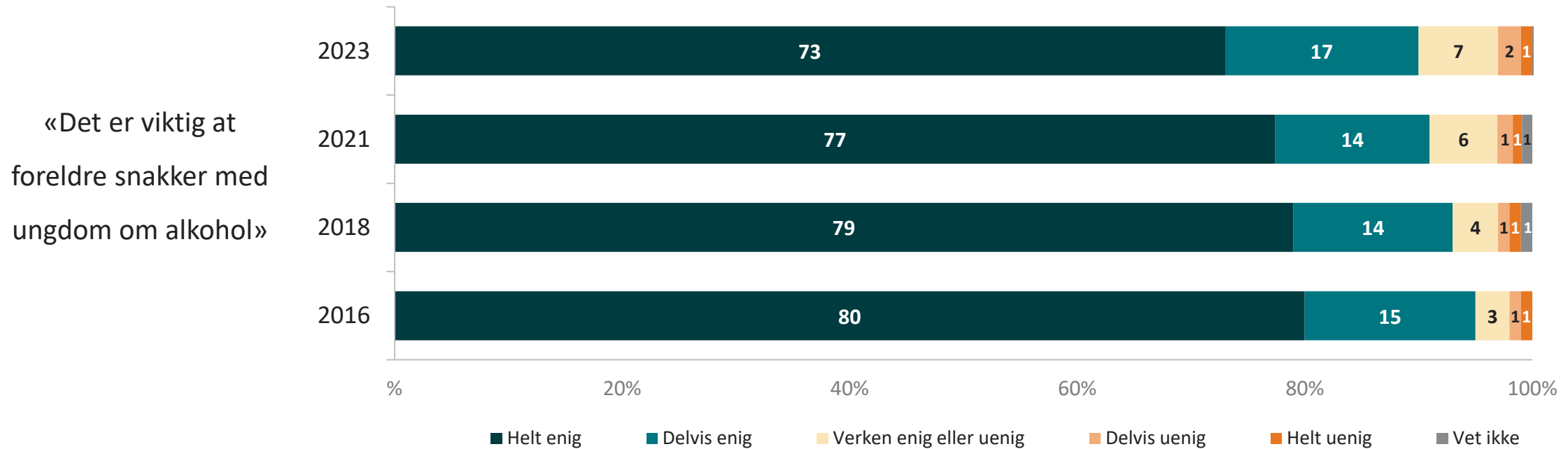

Det er betydelig flere som sier seg enig enn uenig i at de som ikke drikker på fest, som regel har en unnskyldning. Andelen helt eller delvis enige er på 46%, mens andelen uenige utgjør 15%. Vi opplever at færre har en mening om dette enn tidligere, ved at både enig-andelen og uenig-andelen har gått ned siden 2021.

Igjen er det de unge som oftest er enig (56% av de i aldersgruppen 18-29 år og 55% av aldersgruppen 30-39 år).

Bred oppslutning om at foreldre bør bevisstgjøre ungdom om alkohol

Q16.4 Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene?

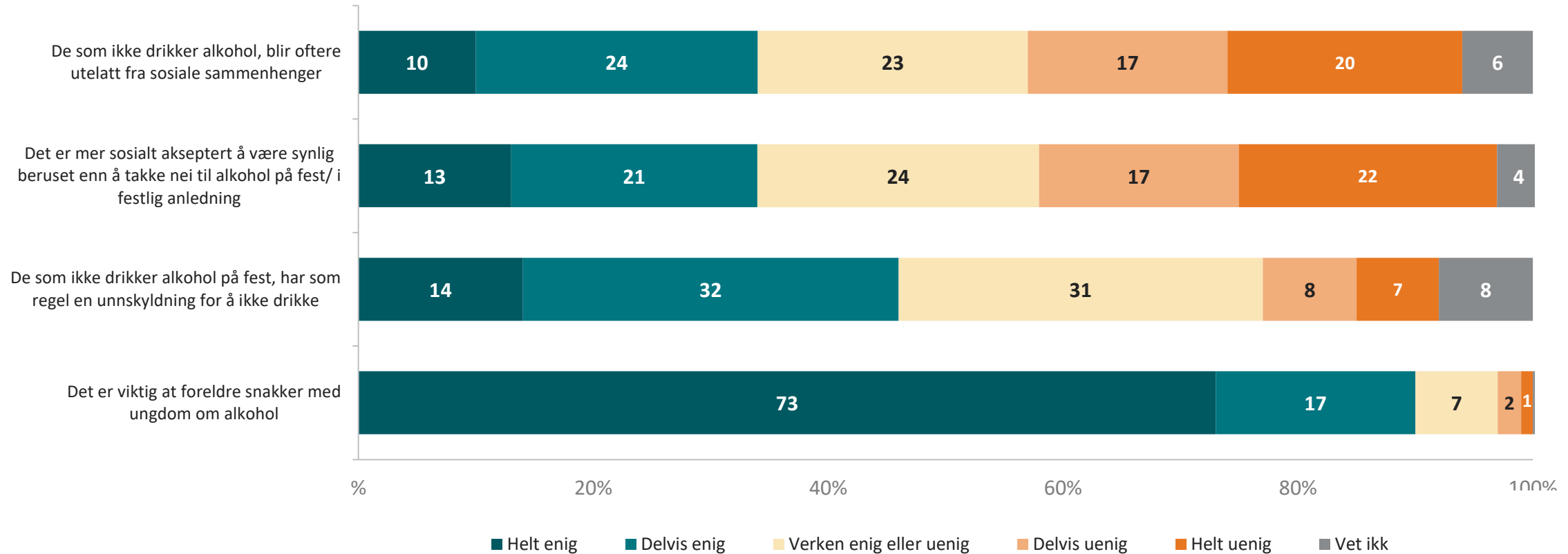
Det er bred enighet i befolkningen om foreldrenes rolle ved å bevisstgjøre og opplyse ungdom om alkohol. Hele 90 % er enig i denne påstanden, omtrent som i 2021 (91%). Resultatet har ligget stabilt siden 2016, men vi ser en liten tendens til at flere bruker midtkategorien (verken / eller) og at «delvis enig» øker noe på bekostning av «helt enig».

Enig-andelen øker mye med økt alder: 78% og 88% er enige i de to aldersgrupper under 40 år (18-29 år og 30-39 år) og 90% og 97% blant de over 40 år (40-59 år og 60 år +). Ingen er uenige innen høyeste aldersgruppe.

Både oppfattelsen om at de som ikke drikker, ofte blir utelatt fra sosiale sammenhenger og om at synlig beruselse er mer akseptert enn avholdenhet, er det svært delte meninger om.

Q16 Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene?

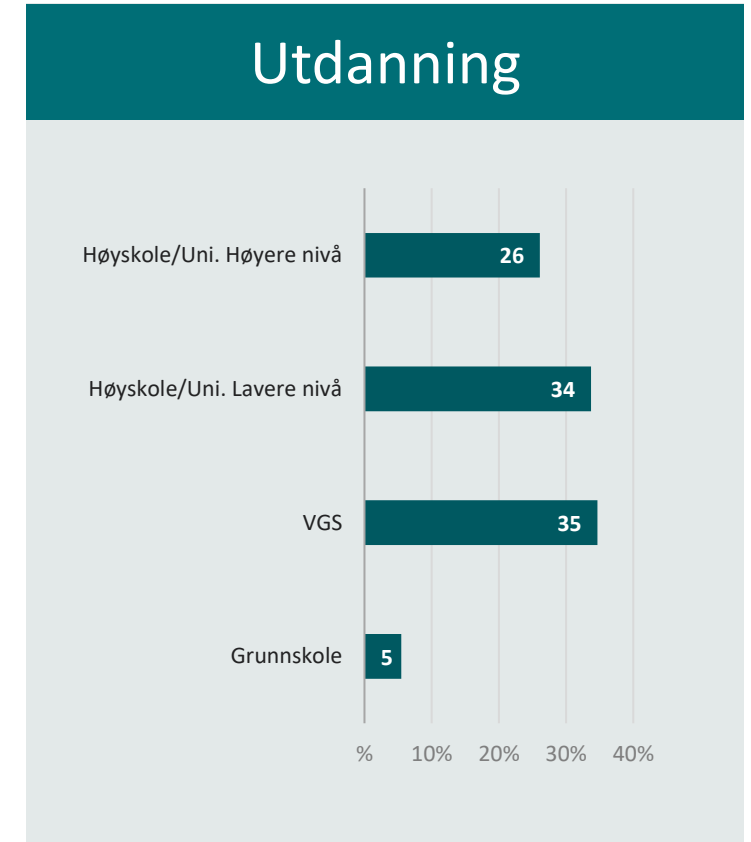
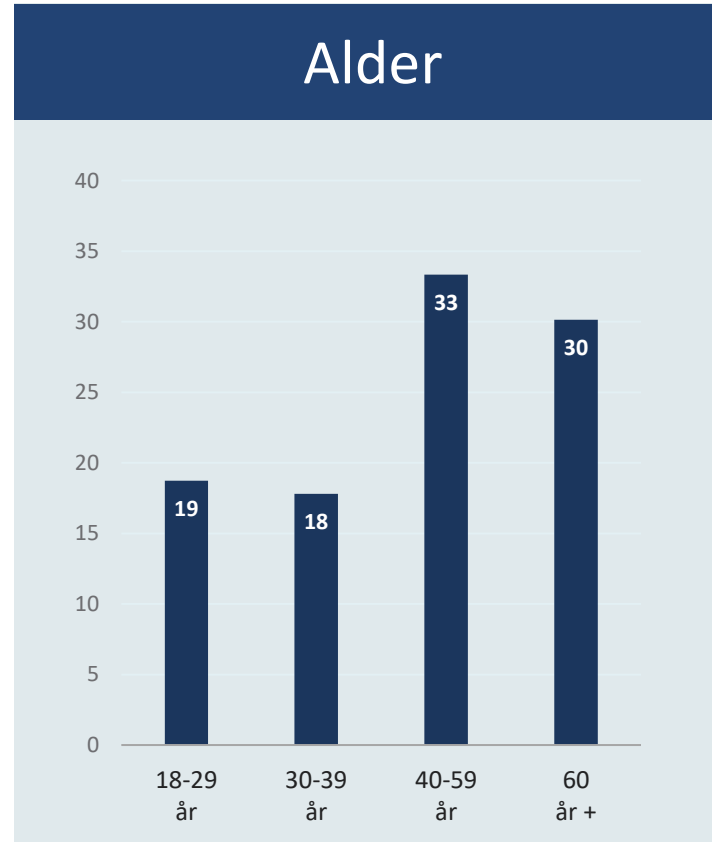
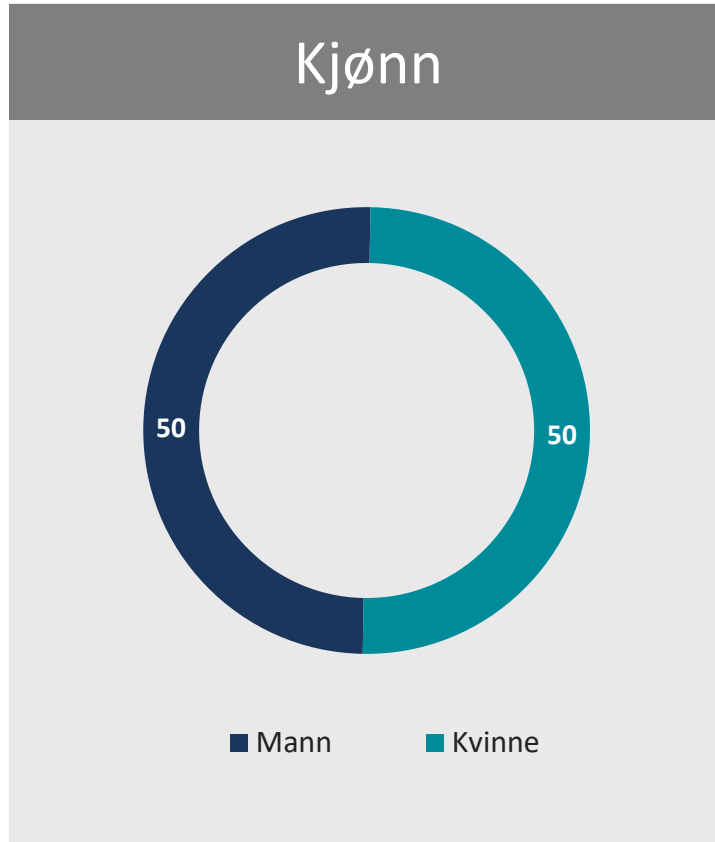
2023

BESKRIVELSE AV UTVALGET

OM UTVALGET

Landsdel

NORD-NORGE
9%

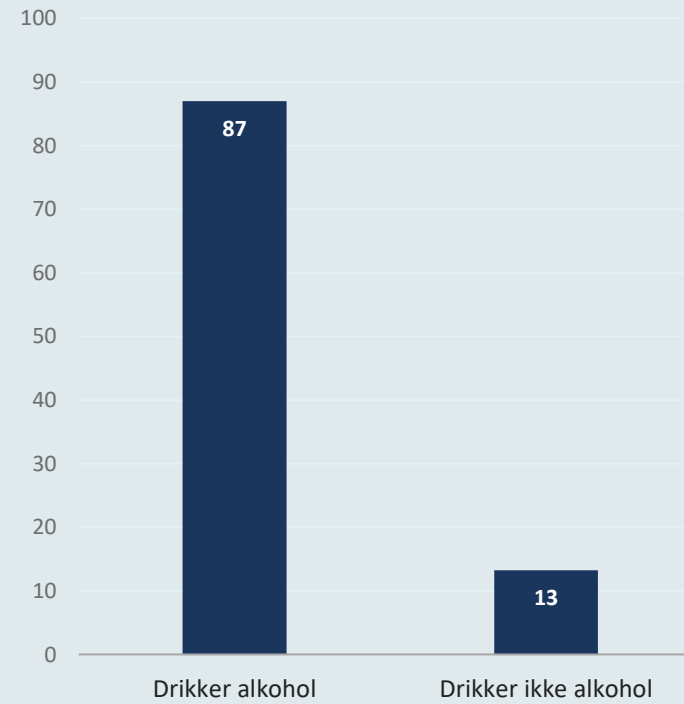
MIDT-NORGE
14%

VEST- OG
SØRNORGE
26%

ØSTLANDET
38%

OSLO
13%

Drikker alkohol eller ei

Anzahl	Prozentresultat							
	5/95	10/90	11/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50/50
oberer Grenzwert	8,6	12,0	14,2	16,0	17,4	18,3	18,6	20,0
20	4,2	6,5	10,1	11,3	12,2	13,0	13,9	14,3
50	4,4	6,0	7,1	6,9	7,1	7,1	7,5	11,3
75	3,8	4,2	5,0	5,7	6,1	6,5	6,9	10,0
100	3,1	3,8	4,1	4,6	4,9	5,0	5,3	8,2
150	2,8	3,5	3,6	3,6	3,9	3,9	4,1	6,3
200	2,5	3,0	3,2	3,3	3,5	3,5	3,7	5,8
250	2,2	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1	3,2	5,0
300	1,9	2,5	2,7	2,8	2,9	2,9	2,9	4,9
400	1,8	2,3	2,5	2,7	2,7	2,7	2,8	4,5
500	1,6	2,1	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6	4,1
600	1,5	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	3,8
700	1,5	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	3,5
800	1,4	1,8	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	3,3
900	1,3	1,7	1,9	1,9	1,9	1,9	2,0	3,1
1000	1,2	1,5	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9	2,9
1500	1,1	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2,7
2000	1,0	1,1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	2,5
3000	0,9	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	2,2

FEILMARGINTABELL

Feilmarginer ved rent lotterisk utvalg (befolkningsundersøkelsen)

Prosentresultatet pluss/minus feilmarginen i tabellen angir et såkalt 95% konfidensintervall som er slik at vi med 95% sikkerhet kan si at det dekker det sanne resultat (forutsatt at målefeil og systematiske feil ikke forekommer).

Antall	Prosentresultat							
observasjoner	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50/50
20	8.6	12.0	14.2	16.0	17.4	18.3	19.6	20.0
50	6.2	8.5	10.1	11.3	12.2	13.0	13.9	14.1
75	5.0	6.9	8.2	9.2	10.0	10.6	11.3	11.5
100	4.4	6.0	7.1	8.0	8.7	9.2	9.8	10.0
150	3.6	4.9	5.8	6.5	7.1	7.5	8.0	8.2
200	3.1	4.2	5.0	5.7	6.1	6.5	6.9	7.1
250	2.8	3.8	4.5	5.1	5.5	5.8	6.2	6.3
300	2.5	3.5	4.1	4.6	5.0	5.3	5.7	5.8
400	2.2	3.0	3.6	4.0	4.3	4.6	4.9	5.0
500	1.9	2.7	3.2	3.6	3.9	4.1	4.4	4.5
600	1.8	2.5	2.9	3.3	3.5	3.7	4.0	4.1
700	1.6	2.3	2.7	3.0	3.3	3.5	3.7	3.8
800	1.5	2.1	2.5	2.8	3.1	3.2	3.5	3.5
900	1.5	2.0	2.4	2.7	2.9	3.1	3.3	3.3
1000	1.4	1.9	2.3	2.5	2.7	2.9	3.1	3.2
1200	1.3	1.7	2.1	2.3	2.5	2.6	2.8	2.9
1400	1.2	1.6	1.9	2.1	2.3	2.4	2.6	2.7
1600	1.1	1.5	1.8	2.0	2.2	2.3	2.4	2.5
2000	1.0	1.3	1.6	1.8	1.9	2.0	2.2	2.2
3000	0.8	1.1	1.3	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8

Kontakt Ipsos

Karen Lillebø

Konsulent

✉ Karen.Lillebo@ipsos.com

☎ +47 950 37 900